

Knecht, P., Matthes, E. Schütze, S., & Aamotsbakken, B. (Eds.). (2014). *Methodologie und Methoden der Schulbuch- und Lehrmittelforschung*.

Bad Heilbrunn: Klinkhardt.

Publikace vyšla s podporou Masarykovy univerzity a Mezinárodní společnosti pro historický a systematický výzkum učebnic a vzdělávacích médií. Zahrnuje studie 25 autorů ze 7 evropských zemí, a to v němčině nebo angličtině. Nejvíc příspěvků patří německým autorům, ale čtyřmi studiemi jsou zastoupeni také čeští odborníci. Podíl českých autorů je umocněn ještě tím, že v redakci sborníku je zastoupen Petr Knecht z brněnského Institutu výzkumu školního vzdělávání Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity.

V krátké recenzi nelze komentovat všechny příspěvky, všimneme si jen nejdůležitějších a také ovšem zejména českých. V úvodu sborníku (E. Matthes, S. Schütze) se právem konstatuje, že otázkám metodologie a metod výzkumu učebnic se dosud věnovala malá pozornost, ačkoliv bez metodologické výzbroje není možno dosáhnout žádoucích výsledků. Sborník je rozčleněn do čtyř oddílů, z nichž první se zabývá obecnými přístupy a základními úvahami, ostatní oddíly se postupně zaměřují na přístupy analyzující kontexty a obsah, na analýzu jazyka a vizuálií, poslední oddíl se zabývá využitím a působením učebnic. V závěrečné diskusi k výzkumu učebnic a jeho metodice se analyzuje používaná terminologie, místo učebnic ve výuce a logika jejich výzkumu.

Za pozornost stojí zejména první oddíl publikace nazvaný *Obecné přístupy a základní úvahy*, který se snaží postihnout funkci učebnic ve vzdělávacím procesu z teoretických pozic. V tomto smyslu důsledné metodologické hledisko přináší studie K. Mahamudové, v níž se na příkladu španělských učebnic analyzuje jejich vnitřní a vnější koherence. S. Schmit se pak zabývá vhodností současných učebnic fyziky coby učebních materiálů pro žáky i učitele a otvírá diskusi o důležitých aspektech při tvorbě učebnic. Příkladem řešení problému obsahové (ne)sjednocenosti učebnic je studie H. Bienera. Pozornost jiných autorů se soustředila na otázky výzkumných perspektiv, didaktické analýzy, metaanalýzy aj. V dalších oddílech publikace se autoři věnují metodologii výzkumu slabikářů, učebnic biologie, chemie, historie, jazykových učebnic aj. Nejednoho čtenáře osloví příspěvek B. Aamotsbakkenové, který kombinuje textovou a multimodální analýzu. Zajímavá zjištění přináší

příspěvek J. Iluka, jenž rozebírá terminologickou a syntaktickou obtížnost textů v učebnicích ve vztahu k percepčním schopnostem žáků. Publikace je zakončena diskusním textem P. Mencka, jenž podniká jednak terminologický exkurs (odlišuje pojmy metoda, metodologie, přístup, technika) a jednak pojednává o ideálním výzkumu „krok za krokem“ s následným doplněním o doporučení pro oblast výzkumu učebnic.

V publikaci jsou zastoupeny i čtyři české studie. T. Janko a P. Knecht řešili otázky spojené s vizuáliemi v geografii a vytvořili přehledný kategoriální systém pro hodnocení vizuálních typů v učebnicích zeměpisu. K. Pešková provedla analýzu vizuální kultury v učebnicích němčiny, S. R. Kučerová, K. Novotná, J. Hátle a J. D. Bláha se zabývali geografickými názvy v učebnicích zeměpisu i v obecných textech. V posledním oddílu publikace, zaměřeném na využití didaktických médií a prostředků, T. Janík, V. Najvarová a M. Janík popsali výsledky originálního výzkumu užívání učebnic opírajícího se o videotechniku se zaměřením na angličtinu, geografii a fyziku.

Sborník zpracovává aktuální problematiku z evropského nadhledu a sjednocuje tak dosud roztržštěný pohled na učebnice v ucelenou obecnější koncepci, aniž opomíjí národní specifika. Studie se opírají o výzkumné projekty a zajišťují tak vysokou úroveň řešených otázek. Lze si jen přát, aby publikace byla dostupná co největšímu počtu zájemců.

Josef Maňák
emeritní profesor Masarykovy univerzity

Chráska, M., & Kočvarová, I. (2014). *Základy kvantitativně orientovaného výzkumu v pedagogice*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií.

Publikace objasňuje podstatu klasického pedagogického výzkumu a analyzuje jeho základní fáze. Pozornost věnuje informačním zdrojům pedagogického výzkumu a předkládá výhody i nevýhody kvantitativního přístupu. Věnuje se otázkám měření v pedagogickém výzkumu. Autor zde vysvětluje mimo jiné podstatu měření, úroveň měření a diskutuje vlastnosti dobrého měření. Popisuje základní metody zpracování výsledků měření a věnuje se nejčastěji používaným metodám sběru dat v pedagogickém výzkumu. Zaměřuje se nejen na běžně používané metody, ale také na metody v pedagogickém výzkumu méně časté (sémantický diferenciál, Q-metodologie, faktorová analýza, shluková analýza). Kniha je určena zejména studentům pedagogických oborů a pedagogům.